

Η διαχρονικότητα του δόγματος κατά τον π. Γ. Φλωρόφσκυ

/ [Πεμπτούσια](#)

Συνεχίζοντας τη δημοσίευση των αποσπασμάτων της μελέτης του κ. Δ. Αβδελά, για τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίσθηκε η θεολογία του π. Γ. Φλωρόφσκυ από τη σύγχρονη θεολογία (προηγούμενη ανάρτηση: www.remptousia.gr/?p=67474), προχωρούμε σήμερα στη διαχρονική θεώρηση του δόγματος από τη σκέψη του αιμνήστου πατρός.

Αφού λοιπόν έθεσα τις προϋποθέσεις της χριστιανικής φιλοσοφίας του Φλωρόφσκυ, στη συνέχεια θα αναλύσω τους λόγους για τους οποίους ο ίδιος αρνείται τη σχετικιστική προσέγγιση στο δόγμα και στην ορθόδοξη παράδοση γενικότερα και υπερθεματίζει στη χρησιμοποίηση της ελληνικής γλώσσας ως σταθερής αξίας του ορθόδοξου δόγματος και όχι ως ουσιοκρατικής απόκλισης με ιδιότυπο μυστικισμό, όπως επιπόλαια χαρακτήρισε τον όρο *χριστιανικός ελληνισμός* ο Π. Καλαϊτζίδης.

[gfl](#)

Β. Η διαχρονικότητα των δογματικών ορισμών και η πανχρονικότητα της ορθόδοξης παράδοσης κατά τον π. Γ. Φλωρόφσκυ.

α) Οι δογματικοί ορισμοί ως ολοκληρωμένα γεγονότα συνέργειας κτιστού και ακτίστου.

Θα πρέπει εξ αρχής να σημειώσω, χωρίς να θέλω να φανώ κουραστικός στον αναγνώστη, ότι όταν ερμηνεύουμε τη θεολογία του Φλωρόφσκυ δεν πρόκειται για μια ιδιόρρυθμη διδασκαλία που ξεχωρίζει από το παραδοσιακό πλαίσιο της ορθόδοξης θεολογίας, επειδή προέρχεται από το πρόσωπο του μεγάλου αυτού θεολόγου. Αντίθετα, η φλωροφσκική θεολογία ενυποστασιάζεται συνεχώς στην ορθόδοξη πατερικότητα και αυτήν έχει ως μέτρο έκφρασης και σταθερότητας. Και ακριβώς επειδή ο ρώσος διανοούμενος μίλησε επισταμένα για την ανάγκη αυτής της *πατερικής ενυποστασίας* στη σύγχρονη θεολογία, ο ίδιος πρωτίστως φρόντισε να είναι ακόλουθος όχι μόνο του γράμματος αλλά και του πνεύματος των πατέρων.

Οι δογματικές προϋποθέσεις του Φλωρόφσκυ είναι οι προϋποθέσεις της ορθόδοξης

θεολογίας και με αυτές ως δογματική πυξίδα εποικοδομεί το έργο του. Οι θεμελιώδεις διακρίσεις του κτιστού και ακτίστου καθώς και η ενεργειακή (και όχι η ουσιαστική το τονίζω) μετοχή του πρώτου στο χώρο του δεύτερου είναι εκείνες που συντροφεύουν τη σκέψη του παραδοσιακού αυτού θεολόγου.

Ο χριστιανικός ελληνισμός του Φλωρόφσκυ ταυτίζεται όπως είδαμε και στο πρώτο μέρος της μελέτης με το νέο επιστητό της χριστιανικής φιλοσοφίας και κατ' επέκταση με τη δογματική διδασκαλία των πατέρων της εκκλησίας. Οι γλωσσικές κορυφώσεις της ελληνικής φιλοσοφίας εμβαπτίζονται στην πηγή της αποκεκαλυμμένης αλήθειας και εξέρχονται πλέον με ανακαινισμένη μορφή για να εκφράσουν μια νέα εντελώς διαφορετική πραγματικότητα. Η διαλογική και ταυτόχρονα προσωπική σχέση του ανθρώπου με τον Θεό προβάλλει, τηρουμένων των αναλογιών, την ενεργειακή σχέση του Έλληνας λόγου με τον Λόγο του ευαγγελίου, με αποτέλεσμα οι ελληνικές λέξεις να μεταμορφώνονται και να γίνονται διαχρονικές εκφράσεις της σχέσης κτιστού και ακτίστου[1].

Το κτιστό συνεργάζεται με το άκτιστο μετέχοντας γλωσσικά και αλλοιώνεται αγιοπνευματικά για να εκφράσει την νέα αποκεκαλυμμένη πραγματικότητα· η μεταβολή αυτή οπωσδήποτε δεν είναι παρά φύση και δεν σημαίνει ουσιαστική είσοδο του κτιστού στο χώρο του ακτίστου[2], πόσο μάλλον δε μετουσίωση με τη σχολαστική έννοια του όρου.

Η έννοια της μοναδικότητας των συνεργειακών περιστατικών κτιστού και ακτίστου, η οποία είναι μια βασική σταθερά όπως είδαμε στο έργο του Φλωρόφσκυ[3], είναι αυτή που αναδεικνύει και το ανεπανάληπτο γεγονός των δογματικών ορισμών. Για τον ίδιο «[η] ολοκλήρωση είναι μια βασική κατηγορία της Αποκάλυψης»[4], θέλοντας να πει ότι οι δογματικοί ορισμοί αποτελούν τις καλύτερες εκφράσεις αυτής της πλήρωσης του κτιστών δεδομένων από την άκτιστη χάρη του Θεού που δρα μέσα στο ρου της ιστορίας[5]. Και είναι αυτή η έννοια της ολοκλήρωσης που καθιστά τους δογματικούς ορισμούς μοναδικούς και κατ' επέκταση αμετάβλητους. Το ακόλουθο χωρίο επέχει τη δυναμική αξιώματος στο έργο του ρώσου θεολόγου και δηλώνει με τον πιο λαγαρό τρόπο τόσο την αμεταβλητότητα του δόγματος όσο και την ταύτιση του δόγματος με τους κανόνες της πίστεως:

«Έτσι είναι εντελώς παρεξηγημένο να μιλάμε για «την εξέλιξη του δόγματος». Τα δόγματα δεν εξελίσσονται, είναι αμετάβλητα και απαραβίαστα, ακόμα και στην εξωτερική πτυχή τους – στη διατύπωσή τους. Το πιο αδύνατο απ' όλα είναι να αλλάξει η δογματική γλώσσα και η ορολογία. Όσο περίεργο και αν φαίνεται, μπορεί κανείς πράγματι να πει: τα δόγματα εμφανίζονται, τα δόγματα καθιερώνονται, αλλά δεν εξελίσσονται. Και μετά την καθιέρωση, ένα δόγμα είναι διαχρονικό και

ήδη ένας αμετάβλητος «κανόνας της πίστεως» [regula fidei]»[6].

Από το συγκεκριμένο απόσπασμα προκύπτει ότι, η σχέση δόγματος και χρόνου είναι αδιάρρηκτη εφόσον κάθε δογματικός ορισμός εμφανίζεται και λογοποιείται σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο και καθιερώνεται στην καθολική συνείδηση της εκκλησίας. Οι κατ' επίνοια ελληνικοί δογματικοί ορισμοί κατά τον ρώσο θεολόγο παραπέμπουν στη συνεργειακή σχέση κτιστού και ακτίστου και ως εκ τούτου εκφράζουν ένα κατ' αλήθεια ολοκληρωμένο γεγονός[7], ενώ σε καμία περίπτωση δεν λανθάνουν της πατερικής διάκρισης περί ουσίας και ενέργειας, όπως άστοχα υποστηρίζει ο Π. Καλαϊτζίδης αποδίδοντας, ως μη ώφειλε, ευνομιανισμό στον Φλωρόφσκυ.

[Συνεχίζεται]

[1] Βλ. G. FLOROVSKY, *The Work of the Holy Spirit in Revelation*: «*When Divine Truth is pronounced and expressed in the human tongue, the very words are transfigured, and the fact that the Truths of Revelation are imparted in logical images and conceptions witnesses to the transfiguration of word and thought, words become sacred. The words of dogmatic definitions, frequently taken from the habitual philosophic vocabulary, are no more simple, casual words, which might have been and still may be replaced by some others. No, they have grown to be eternal, irreplaceable words*».

[2] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation and Interpretation*, σ. 27.

[3] Βλ. G. FLOROVSKY, "Redemption", CW 3, σ. 125.

[4] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation and Interpretation*, σ. 23.

[5] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation and Interpretation*, σ. 31.

[6] G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σ. 30.

[7] Για την ορθή σχέση των κατ' επίνοια ονομάτων με τα κατ' αλήθεια, βλ. Γ. ΜΑΡΤΖΕΛΟΥ, *Ουσία και ενέργειαι του Θεού κατά τον Μέγαν Βασίλειον*, (Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά, 1993), σ. 164.